Το μυστήριο και η διαδικασία του θανάτου (Σεβ. Μητροπολίτης Ναυπάκτου και Αγίου Βλασίου Ιερόθεος)

Categories : ΘΕΟΛΟΓΙΑ

Date : 29 Μαρτίου, 2007

Η συνέντευξη που ακολουθεί δόθηκε στον **Καθηγητή-Ιατρό του Νοσοκομείου της Αγίας Ειρήνης Βουκουρεστίου και μέλος της εκεί Χριστιανικής Κοινότητος δρ. Παύλο Chirila**, ο οποίος γνωρίζει τον Σεβασμιώτατο από τα βιβλία του που έχουν μεταφρασθή στα ρουμανικά και δείχνει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τα θέματα που θίγονται στην συνέντευξη όχι μόνον ακαδημαϊκά, αλλά κυρίως ποιμαντικά.

1. Ερώτηση: Πείτε μας κάτι για τον θάνατο, κάτι που έρχεται αυθόρμητα στην σκέψη σας, κάτι που θεωρείτε εξαιρετικά σημαντικό.

Απάντηση: Εκείνο που έρχεται αυθόρμητα στην σκέψη μου είναι ότι ο θάνατος είναι ένα φοβερό μυστήριο, όπως ψάλλουμε σε κάθε νεκρώσιμη ακολουθία που είναι ποίημα του αγίου Ιωάννου του Δαμασκηνού. Και αυτό συνδέεται με το ότι η ψυχή χωρίζεται βιαίως από την αρμονία της ενώσεώς της με το σώμα. Είναι δε και λυπηρό γεγονός, διότι συνδέεται με την φθαρτότητα και θνητότητα του ανθρώπου που εκδηλώνεται σε όλη την ζωή.
Ακόμη, έρχεται στην μνήμη μου η ακολουθία της Αναστάσεως του Χριστού, την οποία εμείς οι Ορθόδοξοι εορτάζουμε με λαμπρότητα. Κρατάμε στα χέρια μας τις αναμμένες λαμπάδες και ψάλλουμε θριαμβευτικά τον παιάνα της νίκης: «Χριστός ανέστη εκ νεκρών θανάτω θάνατον πατήσας και τοις εν τοις μνήμασιν ζωήν χαρισάμενος». Αυτή η ωραία εικόνα δείχνει την στάση μας απέναντι στην ζωή και τον θάνατο. Είμαστε φθαρτοί και θνητοί, αλλά έχουμε το «φάρμακο της αθανασίας», που είναι ο αναστάς Χριστός. Πράγματι, χρησιμοποιώντας μια σύγχρονη ορολογία, μπορούμε να πούμε ότι με την ενανθρώπηση του Υιού και την ένωση της ανθρωπίνης με την θεία φύση στο πρόσωπο του Λόγου, έγινε μια «πνευματική κλωνοποίηση», η θνητή φύση μας ενώθηκε με την ζωή του Θεού. Γι' αυτό και ο θάνατος αλλάζει όνομα και λέγεται κοίμηση και οι χώροι που ενταφιάζονται όσοι φεύγουν από τον κόσμον αυτόν δεν λέγονται νεκροταφεία, αλλά κοιμητήρια.
Έτσι, όταν βλέπω το βράδυ της Αναστάσεως του Χριστού τους ανθρώπους να κρατάνε μια αναμμένη λαμπάδα και να ψάλλουν το «Χριστός Ανέστη», καταλαβαίνω καλύτερα ότι πρέπει να αντιμετωπίζουμε τον θάνατο ως μια διαδικασία διελεύσεως από την «γη της Αιγύπτου» στην «γη της Επαγγελίας», από τον θάνατο στην ζωή,

που γίνεται εν Χριστώ και ως ελπίδα της αναστάσεώς μας που πάλι γίνεται εν Χριστώ. Θα ήταν ευτύχημα αν περιμέναμε τον θάνατο με αυτήν την στάση, κρατώντας την αναστάσιμη λαμπάδα και ψάλλοντας το «Χριστός ανέστη». Άλλωστε στην ζωή αυτή είμαστε «πάροικοι» και «παρεπίδημοι», φιλοξενούμενοι, αλλού είναι η πραγματική μας πατρίδα. Πάντοτε μου κάνει εντύπωση ο λόγος του ιερού Νικολάου Καβάσιλα (14ος αιώνας) ότι όσο ζούμε εδώ στην γη, ομοιάζουμε με το έμβρυο που βρίσκεται στην μήτρα της μητέρα του, ενώ κατά την στιγμή του θανάτου γεννιόμαστε, εξερχόμαστε από αυτήν την μήτρα. Γι' αυτό στην Ορθόδοξη Εκκλησία οι άγιοι εορτάζουν την ημέρα που κοιμήθηκαν η μαρτύρησαν και όχι την ημέρα που γεννήθηκαν σωματικά.

2. Ερώτηση: Εμείς εννοήσαμε από την Αγία Γραφή ότι υπάρχουν δύο είδη φόβου: ο ιερός φόβος, που είναι ο φόβος του Θεού και αρχή σοφίας κατά τον ψαλμωδό, και ένα άλλο είδος φόβου, που εμπνέουν οι δαίμονες και που πρόκειται για παθολογικό φόβο. Πείτε μας, ο φόβος του θανάτου σε ποιά κατηγορία ανήκει;

Απάντηση: Πράγματι, υπάρχει ο φόβος του Θεού που είναι ενέργεια της Χάριτος του Θεού και αρχή της σωτηρίας, δηλαδή ο άνθρωπος φοβάται - σέβεται τον Θεό και αρχίζει να τηρή τις εντολές Του, και υπάρχει ο φόβος που εμπνέουν οι δαίμονες και δημιουργεί ταραχή και αγωνία. Όμως, εκτός από τους δύο αυτούς φόβους, υπάρχει και ένας άλλος φόβος, ο λεγόμενος ψυχολογικός που συνδέεται με την ανασφάλεια του ανθρώπου και την συναισθηματική ανεπάρκειά του.

Ο φόβος του θανάτου σε κάθε άνθρωπο έχει ιδιαίτερη ερμηνεία. Για τους κοσμικούς και αθέους ανθρώπους έχει σχέση με την πορεία προς το «μηδέν», δηλαδή νομίζουν ότι φεύγουν από τον μόνον και υπαρκτό κόσμο και καταλήγουν στο μηδέν της ανυπαρξίας, που φυσικά δεν υπάρχει για μας τους ορθοδόξους. Για τους Χριστιανούς ο φόβος του θανάτου συνδέεται με την έξοδο της ψυχής από τον κόσμο που γνωρίζουν, τους φίλους, τους συγγενείς και την είσοδό της σε έναν άλλο κόσμο τον οποίον δεν γνωρίζουν από τώρα, ούτε γνωρίζουν πως θα ζουν και τι θα γίνη με την κρίση του Θεού που ακολουθεί τον θάνατο. Γι' αυτό χρειάζεται προσδοκία και προετοιμασία κατάλληλη.

Βέβαια, όσοι από τους Χριστιανούς έχουν φθάσει στον φωτισμό του νου και την θέωση και έχουν ενωθή με τον Χριστό υπερβαίνουν τον φόβο του θανάτου, όπως το βλέπουμε στην ζωή των Αποστόλων, των Μαρτύρων και γενικά των αγίων της Εκκλησίας. Όταν διαβάζουμε τα «Συναξάρια των αγίων», βλέπουμε ότι γράφεται: «τη αυτή ημέρα ο άγιος (τάδε) εν ειρήνη τελειούται» η «ξίφει τελειούται» κλπ. Εδώ πρέπει να επισημανθή ότι στην ελληνική γλώσσα άλλο σημαίνει το ρήμα «τελειούται», δηλαδή τελειοποιείται, οδηγείται προς το τέλειο και άλλο το ρήμα «τελειώνει» δηλαδή παύει να υπάρχη. Επίσης, άλλο σημαίνει η λέξη «βίος» και άλλο η λέξη «ζωή». Μπορούμε, λοιπόν, να πούμε ότι με τον θάνατο τελειώνει ο αισθητός βίος, αλλά η ζωή τελειούται και όχι τελειώνει.

Πάντως θα πρέπη με την πνευματική ζωή που θα ζούμε να υπερνικήσουμε τον φόβο

του θανάτου και να αισθανόμαστε τον θάνατο ως μια πορεία για μια συνάντηση με τον Χριστό, την Παναγία και τους αγίους.

3. Ερώτηση: Γνωρίζουμε από την Ιερά Παράδοση ότι στο θάνατο ενός ανθρώπου παρευρίσκονται οι άγγελοι, οι άγιοι αλλά και οι δαίμονες. Τι μπορείτε να μας πήτε περί αυτού;

Απάντηση: Από την διδασκαλία του Χριστού και την όλη παράδοση της Εκκλησίας γνωρίζουμε ότι υπάρχουν και οι άγγελοι και οι δαίμονες, οι οποίοι δεν είναι προσωποποίηση του καλού η του κακού, αλλά ιδιαίτερα όντα δημιουργημένα από τον Θεό. Οι δαίμονες ήταν άγγελοι που έχασαν την κοινωνία με τον Θεό. Πολλοί άγιοι αξιώθηκαν να δουν αγγέλους όσο ζούσαν, καθώς επίσης είδαν και τους πειράζοντας δαίμονας.

Κατά την διδασκαλία των Πατέρων μας οι άγγελοι και οι άγιοι, πολλές φορές και ο Χριστός και η Παναγία, εμφανίζονται στους μελλοθανάτους για να τους ενισχύσουν, να τους ενδυναμώσουν ώστε να αποφύγουν τον φόβο ο οποίος προκαλείται από τον θάνατο. Αλλά και οι δαίμονες εμφανίζονται, ιδιαιτέρως όταν έχουν επίδραση σε συγκεκριμένους ανθρώπους, λόγω των παθών και διεκδικούν την εξουσία πάνω στις ψυχές τους. Αυτό μας υπενθυμίζει και η προσευχή στην Παναγία κατά την ακολουθία του Αποδείπνου: «και εν τω καιρώ της εξόδου μου την αθλίαν μου ψυχήν περιέπουσα και τας σκοτεινάς όψεις των πονηρών δαιμόνων πόρρω αυτής απελαύνουσα».

Είναι γνωστόν από την διδασκαλία της Εκκλησίας ότι κάθε άνθρωπος έχει τον «φύλακα άγγελο», που τον προστατεύει, γι' αυτό και στην ακολουθία του Αποδείπνου υπάρχει ειδική προσευχή στον φύλακα άγγελο. Ο π. Παΐσιος, ένας μοναχός του Αγίου Όρους, μου έλεγε ότι πολλές φορές έβλεπε δίπλα του τον φύλακα άγγελό του και τον ασπαζόταν. Επίσης, με την φιλοτιμία που τον διέκρινε έλεγε ότι πρέπει να αγωνιζόμαστε για να σωθούμε, ώστε ο φύλακας άγγελός μας, που έκανε τόσο κόπο να μας προστατεύη σε όλη την ζωή μας και να μας βοηθά, να μη πάη άπρακτος στον Θεό, εάν εμείς με την αδιαφορία μας δεν σωθούμε.

Με συγκίνηση ενθυμούμαι τον πατέρα μου που όταν εισερχόταν στον Ιερό Ναό, πήγαινε στην βορεινή πύλη του ιερού Βήματος και ασπαζόταν την εικόνα του Αρχαγγέλου Μιχαήλ και τον παρακαλούσε να παραλάβη την ψυχή του στον κατάλληλο καιρό, όταν θα έχη μετάνοια, να την προστατεύση από τους πονηρούς δαίμονας και να την οδηγήση στον Θεό. Ίσως αυτή η προσευχή του, εκτός των άλλων, τον βοήθησε να έχη καλή κοίμηση και το πρόσωπό του στο φέρετρο ήταν χαρούμενο, γελαστό.

4. Ερώτηση: Διαβάζουμε στην Αγία Γραφή ότι το έλεος υπερκέρασε την κρίση. Αυτό σημαίνει ότι η ελεημοσύνη καλύπτει πλήθος αμαρτιών;

Απάντηση: Πρέπει να δούμε τι σημαίνει έλεος. Το έλεος στην πραγματικότητα είναι αίσθηση της θείας Χάριτος, της αγάπης του Θεού. Όταν προσευχόμαστε με την ευχή «Κύριε ελέησον», ζητούμε το έλεος του Θεού, την Χάρη του Θεού. Ο άνθρωπος ο οποίος βιώνει την θεία Χάρη είναι ελεήμων στους αδελφούς του, με την ποικιλότροπη

αγάπη του, που εκφράζεται με προσευχή, θεολογικό λόγο και υλική προσφορά, και έτσι εφαρμόζει τον μακαρισμό «μακάριοι οι ελεήμονες ότι αυτοί ελεηθήσονται» (Ματθ. ε , 7). Με αυτήν την έννοια λέγεται ότι η αίσθηση του ελέους του Θεού και της ελεημοσύνης υπερβαίνει την κρίση.
Ο άνθρωπος, που έχει μεταμορφωθή πνευματικά και έχει ενωθή με τον Θεό, δεν φοβάται την κρίση, αλλά συμβαίνει αυτό που είπε ο Χριστός: «αμήν αμήν λέγω υμίν ότι ο τον λόγον μου ακούων και πιστεύων τω πέμψαντί με έχει ζωήν αιώνιον, και εις κρίσιν ουκ έρχεται, αλλά μεταβέβηκεν εκ του θανάτου εις την ζωήν» (Ιω. ε , 24).
Κατά την διδασκαλία των Πατέρων της Εκκλησίας, υπάρχουν τρεις κρίσεις. Η πρώτη γίνεται καθ' όλη την διάρκεια της ζωής μας, όταν βρισκόμαστε στο δίλημμα να τηρήσουμε το θέλημα του Θεού η να το αρνηθούμε, όταν έχουμε να επιλέξουμε μεταξύ ενός καλού η κακού λογισμού. Η δεύτερη κρίση γίνεται κατά την έξοδο της ψυχής από το σώμα, σύμφωνα με τον λόγο του Αποστόλου Παύλου «απόκειται τοις ανθρώποις άπαξ αποθανείν, μετά δε τούτο κρίσις» (Εβρ. θ , 27). Και η τρίτη τελική κρίση θα γίνη κατά την Δευτέρα Παρουσία του Χριστού. Η πρώτη κρίση είναι σημαντική.
Ο άγιος Συμεών ο Νέος Θεολόγος λέγει ότι, όταν ο άνθρωπος ενώνεται με τον Χριστό από αυτήν την ζωή και βλέπει το άκτιστο Φως, τότε γι' αυτόν η κρίση έγινε και δεν την αναμένει κατά την Δευτέρα Παρουσία του Χριστού. Αυτό μας υπενθυμίζει τον λόγο του Χριστού που ανέφερα προηγουμένως.
Στο σημείο αυτό πρέπει να υπενθυμίσω τον λόγο του Μεγάλου Βασιλείου και άλλων Πατέρων της Εκκλησίας ότι υπάρχουν τρεις κατηγορίες σωζομένων, ήτοι οι δούλοι, που τηρούν το θέλημα του Θεού για να αποφύγουν την κόλαση, οι μισθωτοί που αγωνίζονται για να κερδίσουν ως μισθό τον Παράδεισο, και οι υιοί που υπακούουν στο θέλημα του Θεού από αγάπη στον Θεό. Έτσι, σε όλη μας την ζωή πρέπει να προοδεύουμε πνευματικά και να περνούμε από την κατάσταση του δούλου, στην κατάσταση του μισθωτού και από εκεί στην νοοτροπία του υιού. Δηλαδή από τον φόβο και την ανταπόδοση να φθάσουμε στην αγάπη. Να αγαπούμε τον Χριστό, γιατί Αυτός είναι Πατέρας μας, μητέρα μας, φίλος μας, αδελφός μας, νυμφίος και νύμφη μας. Έτσι υπερβαίνουμε την κρίση.

5. Ερώτηση: Πείτε μας κάτι για τον αιφνίδιο θάνατο.

Απάντηση: Η αξιολόγηση του αιφνιδίου θανάτου εξαρτάται από ποιά οπτική πλευρά βλέπει κανείς το θέμα. Για τους κοσμικούς ανθρώπους ο αιφνίδιος θάνατος είναι καλός, αποδεκτός και επιθυμητός, γιατί δεν θα ταλαιπωρηθούν και δεν θα βασανισθούν από διάφορες ασθένειες και την γήρανση. Όμως για τους πιστούς Χριστιανούς ο αιφνίδιος θάνατος είναι κακός, διότι δεν δίνεται η δυνατότητα της καλύτερης προετοιμασίας τους για την συνάντηση με τον Χριστό και την εν ουρανοίς Εκκλησία. Όταν επισκέπτεται κανείς έναν αξιωματούχο προετοιμάζεται κατάλληλα. Το ίδιο πρέπει να γίνεται με μας ως προς την συνάντησή μας με τον Χριστό.
Η προετοιμασία, δια της μετανοίας, είναι απαραίτητη. Γι' αυτό ο αείμνηστος π.

Παΐσιος έλεγε ότι η ασθένεια του καρκίνου είναι αγία, διότι γέμισε τον Παράδεισο με αγίους, που σημαίνει ότι η πολυχρόνια ασθένεια προετοιμάζει τους ανθρώπους με την προσευχή και την μετάνοια. Άλλωστε, κατά την διδασκαλία του αγίου Μαξίμου του Ομολογητού η οδύνη-πόνος θεραπεύει την ηδονή.
Πάντως, ο θάνατος είναι το πλέον βέβαιο γεγονός. Αυτό το βλέπουμε γύρω μας, αφού τα πάντα πεθαίνουν, η άλογη κτίση, οι φίλοι μας, οι συγγενείς μας. Εκείνο που δεν είναι βέβαιο και είναι άγνωστο σε μας είναι η ώρα του θανάτου, το πότε θα έλθη ο θάνατος. Μπορεί να συμβή την ώρα που κοιμόμαστε, που βαδίζουμε, που ταξιδεύουμε, που εργαζόμαστε, που ψυχαγωγούμαστε κλπ. Γι' αυτό κάθε μέρα πρέπει να προσευχόμαστε στον Θεό, όπως το κάνει η Εκκλησία: «Τον υπόλοιπον χρόνον της ζωής ημών εν ειρήνη και μετανοία εκτελέσαι, παρά του Κυρίου αιτησώμεθα» και: «Χριστιανά τα τέλη της ζωής ημών, ανώδυνα, ανεπαίσχυντα, ειρηνικά και καλήν απολογίαν παρά του φοβερού βήματος του Χριστού, αιτησώμεθα».
Στην διδασκαλία των αγίων Πατέρων συναντούμε την αλήθεια ότι ένα από τα μεγαλύτερα χαρίσματα που μπορεί να έχη ο άνθρωπος είναι η καθημερινή «μνήμη του θανάτου». Όταν αυτό γίνεται με την Χάρη του Θεού δεν οδηγεί τον άνθρωπο στην απόγνωση, την απελπισία, τον ψυχολογικό φόβο, αλλά στην έμπνευση, την προσευχή, την δημιουργικότητα, ακόμη και σε ανθρώπινα πράγματα, αφού προσπαθεί να τελειώση τις εργασίες του και να προετοιμασθή κατάλληλα. Όταν καθημερινά ζούμε ως την τελευταία ημέρα της ζωής μας, τότε και ο αιφνίδιος θάνατος να έλθη, θα μας βρη έτοιμους.

6. Ερώτηση: Ποιά έκφραση είναι πιο σωστή: η ώρα του θανάτου η η στιγμή του θανάτου;

Απάντηση: Εξαρτάται από το πως εκλαμβάνονται οι λέξεις «ώρα» και «στιγμή». Πολλές φορές στον προφορικό λόγο χρησιμοποιούμε την λέξη ώρα και εννοούμε την στιγμή. Αντιλαμβάνομαι όμως τι εννοείτε με την ερώτησή σας, αν δηλαδή ο θάνατος είναι μια διαδικασία η μια στιγμή.
Εκείνο που μπορεί να πη κανείς είναι ότι υπάρχει μια διαδικασία θανάτου, δηλαδή σε μακροχρόνιες ασθένειες ο άνθρωπος οδηγείται προοδευτικά προς τον θάνατο, αλλά ο χωρισμός της ψυχής από το σώμα γίνεται σε μια συγκεκριμένη στιγμή, με την βούληση του Θεού.

Αυτή η στιγμή είναι σημαντική, γιατί αλλάζει ο τρόπος υπάρξεως του ανθρώπου που δεν μπορούμε να ξέρουμε πως θα είναι. Εμείς ξέρουμε την κατάσταση που η ψυχή είναι συνδεδεμένη με το σώμα μας που επικοινωνεί με την κτίση δια των αισθήσεων. Δεν γνωρίζουμε εκ πείρας τι θα συμβή τότε και πως θα είμαστε. Τώρα συνήθως δεν βλέπουμε αγγέλους, δαίμονες, αλλά τον κόσμο που δημιούργησε ο Θεός, τους ανθρώπους, τους φίλους, τα ωραία της γης. Τότε, όμως, η ψυχή δεν θα βλέπη δια των αισθήσεων του σώματος, αλλά θα βλέπη αυτά που τώρα είναι αόρατα. Γι' αυτό οι άγιοι θέλουν να έχουν συνείδηση κατά την διαδικασία του θανάτου και να

προσεύχωνται, ώστε να φύγουν από τον κόσμο αυτό με προσευχή και να έχουν την δύναμη και την Χάρη του Θεού που θα τους συνοδεύη.

Βέβαια, πρέπει να πούμε ότι το προνόμιο να προσεύχεται κανείς τις ώρες αυτές και να κοινωνή του Σώματος και του Αίματος του Χριστού, ώστε την στιγμή που η ψυχή θα χωρισθή από το σώμα να περιβάλλεται από την Χάρη του Θεού, σήμερα εκμηδενίζεται με την λεγόμενη μηχανική υποστήριξη στις Μονάδες Εντατικής Θεραπείας. Η ώρα και η στιγμή του θανάτου απαιτεί, από χριστιανικής πλευράς, μια κατάλληλη προετοιμασία, ήτοι εξομολόγηση, θεία Κοινωνία, ιερό Ευχέλαιο, προσευχή των οικείων και δική μας προσευχή. Όμως, στις Μονάδες Εντατικής Θεραπείας δεν μπορεί να εξασκηθή μια τέτοια εκκλησιαστική – ποιμαντική διακονία. Έτσι, όλο και περισσότερο οι άνθρωποι σήμερα, με τις σύγχρονες τεχνικές και τα φάρμακα, πεθαίνουν χωρίς να έχουν συνείδηση του τι γίνεται εκείνη την ώρα και στιγμή. Αυτό είναι ένα ουσιαστικό πρόβλημα. Άλλωστε, με τους σύγχρονους ιατρικούς τρόπους τίθεται ένα δίλημμα. «Παράταση της ζωής η παρεμπόδιση του θανάτου;». Δηλαδή, με όλα αυτά που προσφέρονται από ιατρικής πλευράς παρατείνεται η ζωή για να μετανοήσουμε και να την αφιερώσουμε στον Θεό η παρεμποδίζεται ο θάνατος που δημιουργεί έναν μεγάλο πόνο, σωματικό και υπαρξιακό;

Πάντως, είναι μεγάλη ευλογία από τον Θεό να πεθάνη κανείς πλαισιούμενος από τα αγαπητά του πρόσωπα που θα προσεύχωνται και κυρίως να πεθάνη ζώντας μέσα στην Εκκλησία, με την θεία Κοινωνία, την προσευχή, την ευχή του Πνευματικού του Πατέρα, την Χάρη του Θεού και τις προσευχές των αγίων. Η εικόνα της Κοιμήσεως της Θεοτόκου, που δείχνει ότι η Παναγία μας, όταν κοιμήθηκε, βρισκόταν στο κέντρο και όλοι, ο Χριστός, οι άγγελοι, οι Απόστολοι, οι Ιεράρχες την περιέβαλαν με αγάπη, πρέπει να είναι διαρκής και δική μας επιθυμία.

7. Ερώτηση: Ορισμένοι άνθρωποι πεθαίνουν, όταν δεν το περιμένουμε. Αληθεύει αυτό που λέγεται, ότι ο Θεός παίρνει τον άνθρωπο, όταν οι πιθανότητες σωτηρίας του είναι οι μέγιστες;

Απάντηση: Ως Χριστιανοί πιστεύουμε απόλυτα ότι δημιουργηθήκαμε από τον Θεό της αγάπης και ότι ο Θεός διευθύνει την ζωή μας, Αυτός μας δίνει την ζωή και Αυτός την παίρνει όποτε κρίνει ότι είναι η κατάλληλη στιγμή. Επίσης γνωρίζουμε ότι ο Θεός αγαπά τον άνθρωπο, τον οποίο Αυτός δημιούργησε και θέλει την σωτηρία του. Οπότε, είναι βέβαιο ότι ο Θεός επιτρέπει να γίνεται ο θάνατος του κάθε ανθρώπου την πιο κατάλληλη στιγμή.

Φυσικά, η αγάπη του Θεού δεν καταργεί την ελευθερία του ανθρώπου. Έτσι, ο

άνθρωπος έχει την δυνατότητα να ενεργή θετικά η αρνητικά, να ανταποκρίνεται στην αγάπη του Θεού η να τον αρνήται.

Πάντως, επειδή είπατε ότι μερικοί άνθρωποι πεθαίνουν χωρίς να το περιμένουμε, θα ήθελα να σας υπενθυμίσω και πάλι ότι θα πρέπη συνεχώς να έχουμε μνήμη θανάτου, να μη αισθανόμαστε ότι θα ζήσουμε αιώνια πάνω στην γη, γιατί αυτό είναι μια πνευματική αρρώστια. Όπως υπάρχει εναλλαγή ημέρας και νύκτας, έτσι υπάρχει και εναλλαγή ζωής και θανάτου. Η σύγχρονη μοριακή βιολογία τονίζει ότι ο θάνατος είναι συνυφασμένος με την ζωή, αφού μεταξύ των γονιδίων υπάρχουν και τα γονίδια της γηράνσεως, που βρίσκονται στα μιτοχόνδρια. Έτσι, την στιγμή της συλλήψεώς μας, μέσα στο DNA βρίσκεται και ο θάνατος, τον δε θάνατο τον βλέπουμε στο σώμα μας με τον θάνατο των κυττάρων και γενικά με την γήρανση, τα χρόνια που περνούν, τις ρυτίδες, τις ασθένειες, όλο αυτό που λέγεται θεολογικά φθαρτότητα και θνητότητα. Δεν πρέπει να μυωπάζουμε και να διακρινόμαστε για στρουθοκαμηλισμό.

Μέσα σε όλη αυτήν την διαδικασία πρέπει να γνωρίζουμε ότι ο Θεός δεν μας έπλασε για να πεθαίνουμε, ότι ο θάνατος είναι συνέπεια της αμαρτίας των Πρωτοπλάστων και ότι ο Θεός μας αγαπά και ενδιαφέρεται για μας. Είναι πατέρας μας στοργικός. Δεν είναι σωστό αφ' ενός μεν να προσευχόμαστε με την «Κυριακή προσευχή», το γνωστό «Πάτερ ημών», και να αποκαλούμε τον Θεό «Πατέρα», αφ' ετέρου δε να ζούμε ωσάν να είμαστε ορφανοί.

8. Ερώτηση: Η ορθόδοξος πίστη δίνει ιδιαίτερη σημασία στην μετάνοια. Ευχαριστούμε Σοι Κύριε ότι έδωκας ημίν την μετάνοιαν. Μπορεί η μετάνοια κατά την ώρα του θανάτου να είναι τόσο μεγάλη ώστε να σώση τον άνθρωπο, παρόλο που τον βαρύνουν μεγάλες αμαρτίες;

Απάντηση: Είναι γνωστόν από την Ορθόδοξη Παράδοσή μας ότι η αμαρτία δεν είναι ένα ηθικολογικό γεγονός, αλλά οντολογικό, δηλαδή η πορεία από το κατά φύσιν στο παρά φύσιν. Έτσι και η μετάνοια είναι η επιστροφή του ανθρώπου από το παρά φύσιν στο κατά φύσιν. Δηλαδή με την αμαρτία ο άνθρωπος έχασε την κοινωνία του με τον Θεό, τον αδελφό του και την κτίση και με την μετάνοια αποκτά εκ νέου αυτήν την κοινωνία. Έτσι, η μετάνοια συνδέεται με μια πορεία ελευθερώσεως του ανθρώπου από κάθε τι που τον υποδουλώνει. Οι Πατέρες αυτήν την πορεία την περιέγραψαν με τρεις λέξεις: κάθαρση, φωτισμός, θέωση, και είναι αυτό που λέγεται θεραπεία. Αυτό γίνεται και κατά την διάρκεια όλης της ζωής. Επομένως η σωτηρία συνδέεται με την θεραπεία. Ο ιατρός του σώματος μας εξετάζει, κάνει διάγνωση και μας συνιστά την κατάλληλη θεραπευτική μέθοδο, την οποία πρέπει να εφαρμόσουμε. Το ίδιο συμβαίνει και με την αρρώστια της ψυχής.

Η εξομολόγηση που γίνεται κατά την ώρα του θανάτου ανοίγει στον άνθρωπο τον δρόμο προς την σωτηρία. Εάν δεν πρόλαβε να θεραπευθή πνευματικά, τότε η Εκκλησία με τις προσευχές της βοηθά τον άνθρωπο στην σωτηρία, αφού η τελειότητα είναι ατέλεστη, δεν είναι στατική κατάσταση, αλλά δυναμική.

Σε όλη μας την ζωή πρέπει να έχουμε αυτό το «πνεύμα μετανοίας». Να βλέπουμε πως μας δημιούργησε ο Θεός και σε ποιό σημείο φθάσαμε με την αμαρτία. Αν διαβάσουμε προσεκτικά το βιβλίο της Γενέσεως, σύμφωνα με τις διδασκαλίες των Πατέρων της Εκκλησίας, και δούμε πως ζούσαν οι Πρωτόπλαστοι, και πως έγιναν στην συνέχεια με την αμαρτία, τότε θα αναπτυχθή μέσα μας η μετάνοια.

Έτσι όποιος σε όλη του την ζωή διακατέχεται από το «πνεύμα» της μετανοίας τότε κατά την ώρα του θανάτου αισθάνεται αυτήν την μετάνοια, και μάλιστα σε μεγάλο βαθμό. Αντίθετα, όταν ζη την ζωή του χωρίς μετάνοια, είναι δύσκολο να εκδηλωθή μετάνοια την τελευταία στιγμή.

Ο αείμνηστος Γέροντάς μου Μητροπολίτης Εδέσσης Καλλίνικος ζούσε συνεχώς με την μνήμη του θανάτου. Και όταν του είπαν οι ιατροί ότι έχει όγκο στον εγκέφαλο, αμέσως εξομολογήθηκε, συνέταξε την διαθήκη του, προσευχήθηκε και είχε απόλυτη πίστη στον Θεό λέγοντας: «Ίσως ο Θεός μου είπε stop. Δεν σε χρειάζομαι άλλο». Και συνεχώς προσευχόταν με την προσευχή «Γεννηθήτω το θέλημά Σου». Παραδόθηκε τελείως στον Θεό και είχε ειρηνικά και οσιακά τέλη, όπως ζούσε σε ολόκληρη την ζωή του.

Επομένως, αν και υπάρχη περίπτωση κάποιος που είχε κάποια σπίθα μέσα του αγάπης στον Θεό, να μετανοήση κατά την ώρα του θανάτου, όμως εμείς θα πρέπη να μετανοούμε όταν έχουμε την υγεία μας, ώστε να έχουμε τις δυνατότητες και να θεραπευθούμε, δηλαδή από την φιλαυτία να οδηγηθούμε στην φιλοθεΐα και την φιλανθρωπία, από την ιδιοτελή αγάπη να φθάσουμε στην ανιδιοτελή αγάπη.

9. Ερώτηση: Μετά τον θάνατο του ανθρώπου τι δεσμοί υπάρχουν μεταξύ ψυχής και του κόσμου τούτου;

Απάντηση: Καίτοι η ψυχή χωρίζεται από το σώμα, εν τούτοις παραμένει η υπόσταση του ανθρώπου. Όπως βλέπουμε στην παραβολή του Πλουσίου και του Λαζάρου, ο πλούσιος έχει αίσθηση της καταστάσεώς του, των συγγενών του που ζούσαν και ενδιαφερόταν γι' αυτούς. Έτσι, οι άνθρωποι μετά τον θάνατό τους ενδιαφέρονται γι' αυτούς που αγαπούσαν και παρακαλούν τον Θεό για την σωτηρία τους. Άλλωστε πάνω σ' αυτήν την αλήθεια στηρίζονται οι προσευχές όλων μας προς τους αγίους. Βέβαια, αυτός ο δεσμός μεταξύ της ψυχής και των ζώντων ανθρώπων είναι

πνευματικός και όχι υλικός.

Στο βιβλίο της Αποκαλύψεως του Ιωάννου, που περιγράφει την ουράνια θεία Λειτουργία, μεταξύ των άλλων φαίνονται αυτές οι σχέσεις των αγίων με εμάς και η προσευχή τους για όλους τους ανθρώπους που ζουν στην γη. Γι' αυτό και οι Πατέρες μας με την θεία Λειτουργία εξεικόνισαν αυτήν την άκτιστη θεία Λειτουργία, που γίνεται στον ουρανό, στον άκτιστο Ναό. Έτσι, στην θεία Λειτουργία ζούμε την ατμόσφαιρα της ουρανίου Λειτουργίας και την προσδοκούμε.

Άλλωστε, και εμείς πολλές φορές αισθανόμαστε την αγάπη και την προστασία των αγίων, αλλά και των δικών μας ανθρώπων που έφυγαν από τον κόσμο αυτόν, και επιθυμούμε την συνάντησή τους. Ένα πνευματικό μου παιδί, όταν απέθνησκε είχε μεγάλη χαρά, γιατί, όπως έλεγε, θα συναντούσε αυτήν την ουράνια Εκκλησία.

Επομένως, η ψυχή μετά την έξοδό της από το σώμα ζη, δεν οδηγείται στο μηδέν και εάν ο άνθρωπος κατά την διάρκεια της ζωής του ζούσε εν μετανοία, τότε η ψυχή του μετά την έξοδό της από το σώμα θα εισέλθη σε αυτήν την ουράνια θεία Λειτουργία και θα προσεύχεται, ως πνευματικός ιερεύς, για όλον τον κόσμο, θα αναμένη δε και την ανάσταση του σώματος μέσα στο οποίο θα εισέλθη η ψυχή, ώστε και το σώμα να συμμετάσχη στο ουράνιο αυτό πασχαλινό πανηγύρι.

10. Ερώτηση: Τι συμβουλές να δίνουμε στους οικείους μας σχετικά με τη στάση μας προς τον μελλοθάνατο την ημέρα, την ώρα η την στιγμή του θανάτου;

Απάντηση: Η διαδικασία του θανάτου είναι πολύ σημαντική για κάθε άνθρωπο, διότι μπροστά του ανοίγεται ο δρόμος προς την σωτηρία η ο δρόμος προς την αιώνια απώλεια. Δυστυχώς πολλοί φροντίζουν σε τέτοιες περιπτώσεις μόνον για την σωματική υγεία των συγγενών και φίλων τους και αδιαφορούν για την αιώνια πορεία τους. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο θα πρέπη να φροντίζουμε ώστε ο άνθρωπος που πεθαίνει να εξομολογηθή, να κοινωνήση, να δεχθή την Χάρη του Θεού δια του μυστηρίου του Ευχελαίου και να κάνη όλα εκείνα τα οποία έχει η Εκκλησία μας. Ιδιαιτέρως τις τελευταίες στιγμές της ζωής του αγαπητού μας προσώπου θα πρέπη να τις ζούμε με προσευχή. Να μη βλέπουμε απλώς το ότι χάνουμε τον συγγενή μας, τον φίλο μας, αλλά το ότι μεταβαίνει από τον ένα τρόπο ύπαρξης (με το σώμα και τις αισθήσεις) σε έναν άλλον τρόπο ύπαρξης χωρίς σώμα. Χρειάζεται λοιπόν εντατική προσευχή.

Ενθυμούμαι ότι τις τελευταίες στιγμές του Γέροντός μου, που ήμουν δίπλα στο κρεββάτι του και δεν μπορούσα τίποτα άλλο να προσφέρω, προσευχόμουν στον Θεό

για την ψυχή του, να την παραλάβουν οι άγγελοι. Κάποια θεία μου που ήταν παρούσα νόμισε ότι καθώς ήμουν έτσι συγκεντρωμένος και προσευχόμουν, ήμουν στενοχωρημένος. Όμως προσευχόμουν γιατί εκείνη η ώρα είναι ιερή και κρίσιμη.

Τελικά, πρέπει να ζούμε καθημερινά, όπως λέγει ο ιερός Χρυσόστομος, ότι η παρούσα ζωή είναι ένα «πανδοχείον». Εισήλθαμε στο πανδοχείο αυτό, διανύουμε την ζωή, αλλά θα πρέπη να φροντίσουμε να εξέλθουμε με καλή ελπίδα και να μην αφήσουμε τίποτε εδώ, για να μη χάσουμε τα εκεί. Έπειτα, θα πρέπη να καταλάβουμε όλοι εμείς οι Χριστιανοί ότι ο θάνατος έχει νικηθή με τον Σταυρό και την Ανάσταση του Χριστού, ότι η κοινωνία με τον Χριστό είναι μια διαρκής υπέρβαση του θανάτου και υπέρβαση του φόβου του θανάτου, ότι η έξοδος της ψυχής από το σώμα είναι πορεία προς την εν ουρανοίς Εκκλησία και την συνάντηση με τον Χριστό, την Παναγία και τους αγίους και ότι η ψυχή θα επιστρέψη στο σώμα, το οποίο θα αναστηθή για να ζήση αιώνια, σύμφωνα με τον τρόπο με τον οποίον έζησε εδώ στην γη. Ο άγιος Μάξιμος ο Ομολογητής γράφει ότι από την στιγμή του θανάτου, κυρίως δε από την μελλοντική Κρίση υπάρχουν δύο δυνατότητες, δηλαδή όσοι έχουν κοινωνία με τον Χριστό θα ζήσουν το «αεί ευ είναι» και οι άλλοι το «αεί φευ είναι». Δηλαδή, το «αεί είναι» θα το απολαύσουν όλοι. Η διαφορά είναι στο ευ και το φευ.

Έτσι, η συμβουλή μας στους οικείους των μελλοθανάτων είναι να έχουν πίστη στον Χριστό και βεβαιότητα ότι δεν είμαστε απλώς πολίτες αυτού του κόσμου, αλλά είμαστε οδοιπόροι που οδηγούμαστε στην πραγματική μας πατρίδα, που είναι ο ουρανός. Το πολίτευμά μας είναι άνω. Να μας καταλάβη ο πόθος της ουράνιας πατρίδας.–

(Πηγή: "Εκκλησιαστική Παρέμβαση", Μάρτιος 2007)

Διαβάστε περισσότερα άρθρα του Σεβασμιωτάτου πατώντας εδώ